

szív dobogott. Azt mondta a kalauznak, hogy ő kifizeti a különbözetet. De erre már egy emberként mozdult meg a kocsi minden utasa és mindenki hozzá akart járulni legalább pár fillérrel a segítséghez. Úgy is történt. S ez az eset jobban egyékkovácsolta a társaságot, mint bármi más tehetne volna. Bebizonyosodott, hogy egy kis megértés és jóakarát többet ér és nagyobb győzelmet arat, mint akár tengernyi türelmetlenség, megnemértés és izgágás-kodó rosszindulat.

Ne bántsuk hát egymást!

Ne gorombáskodjunk másokkal és ne irigyeljük egymás szerencséjét!

Igyekezzünk megismerni embertársainkat, de ne azért, hogy annál jobban árthassunk nekik, hanem, hogy éppen a megismerés révén használhassunk egymásnak!

Mindenkinek van jó- és rossztulajdonsága. Legyünk egymás emberi gyarlóságaival szemben is megértők és elnézők!

Valahányszor az emberek egymás közötti veszekedéséről, békétlenkedéséről hallok, mindig eszembe jut egy eset, amit egy talpraesett magyar asszonyról olvastam valahol. És mindig arra gondolok, milyen jó lenne, ha az emberek egymás idegeit kímélve, mindig és mindent oly ügyesen és tapintatosan intéznének el, mint ez az ügyes asszony tette. Az említett asszonyt sokat bosszankodott már a miatt, hogy szomszédasszonya tyúkjai mindent kikaparnak az ő kertjében. Egyik este kapta hát magát és vagy 7—8 tojást téve a kötényébe, a kertjébe ment és a tojásokat észrevétlenül a bokrok alá rakta. Másnap reggel figyelte a szomszédasszonyát. S amikor az kint volt a kertjében, mely a mi asszonyunkéval határos volt, ő is kiment a sajátjába és nagy meglepetést és örömet mutatva, boldogan szedte össze a „talált” tojásokat. A vége az lett, hogy a szomszédasszony másnap már megcsináltatta azt a kerítést, amelynek megcsináltatására eddig nem volt hajlandó. No, hogyne, majd talán hagyja, hogy az ő tyúkjai a szomszéd kertjében tojják el tojásaikat!

Lám, az ilyenféle megoldásokra találhatták ki bizonyára eleink ezt a talpraesett közmondást: „Többet ésszel, mint erővel!”

De befejezem.

Szeretném, ha mindaz, amiket ma itt hallottak, jó elhatározásokat fakasztana kedves Hallgatóim lelkében és az eddiginél is vallásosabb, haza- és emberszeretőbb lélekkel valamennyiüket egy érzés és egy akarat töltené el: Istenünk, hazánk és embertársaink mindenkefelett való szeretete s legodaadóbb szolgálatának vágya és szent fogadalma.

A magyarok jóságos Istene segítse ebben kedves Hallgatóimat!

Kovács Dezső

A MAGYAR SZOBRÁSZAT IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

A szobrászatról egyre több szó esik az utóbbi időben. De ez nemcsak sajátos magyar művészeti jelenség, hanem még a világégés előtt általános európai jelenséggé vált. Aki a müncheni német művészeti kiállítást megnézte, vagy ott volt a legutóbbi velencei biennalén — a kétévenként megrendezett nemzetközi művészeti bemutatón — már megállapíthatta magában ezt az irányzatot. A ma embere újból a *zárt, határozott formák* felé hajlik, abban az értelemben, ahogyan a görögöknél és rómaiknál láttuk.

Ezért is nevezzük újklasszicizmusnak az ilyen formalitást. Azonban ez a klasszicizmus nem a régi formák ismétlése, nem régi gondolatok visszhangja, hanem örök értékeknek, időtlen szobrászati föltételeknek a fölélesztése úgy, hogy azt *minden nép, minden faj saját erőinek a sajátos színezésében újraéli s átformálja*. Így kell tehát értelmeznünk a neoklasszicizmust. Nemesen szép példa erre a német „Művészetek Háza“, vagy akár az egész német és olasz építészet és szobrászat.*

Még felelnünk kell arra a kérdésre, hogy miért hajlik a ma embere a zárt formákra, miért rajzosak a képek, miért nyugodtabbak a szobrok s miért érezzük a harmónikus görög-római világszemlélethez közelebb magunkat? Ez a ma emberének világnézetéből nyilvánvalóan következik. Először is azért, mert világosabban és határozottabban látjuk a célokat, mint a megelőző években. Az *anyagszerűség*ről, a művészetek *igazi céljáról* és valódi rendeltetéséről sok-sok kérdés tisztázódott. A ma embere *őszintébb* és sokkal leplezetlenebbül akarja látni az igazságot, mint a régi. Az élet egész vonalán *természetesebb* lett, s sok felesleges ceremónia lehullt. Már pedig lehet-e igazibb és természetesebb megnyilatkozása a művészetnek, mint a harmónikus, természetes ábrázolás? És ebben az esetben mellőzhető-e a faji vonás? Semmiesetre sem. Mert akkor, amikor

* Allapítsák meg olvasóink a szobrok tárgyát és szerzőjét, vagy legalább korát és stílusát. Megfejtés a következő számban.

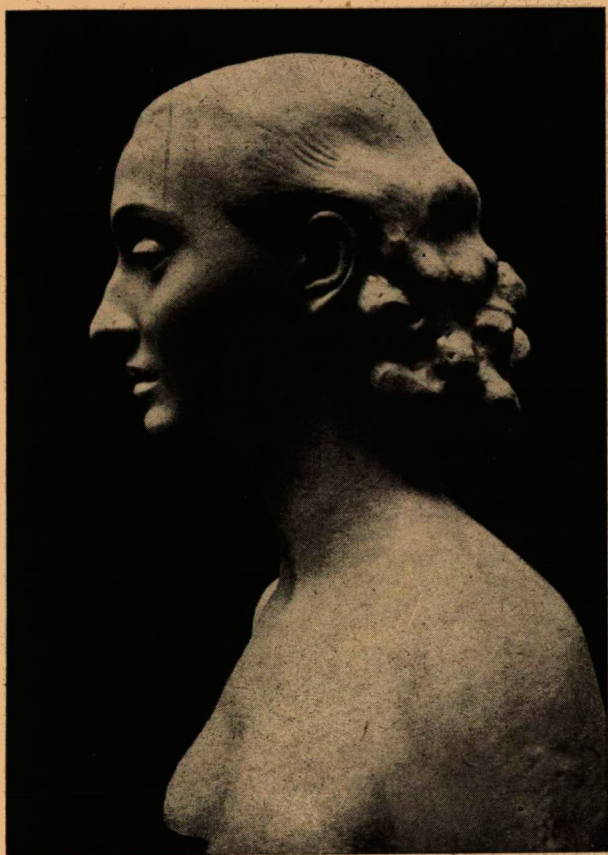
egy magyar, vagy egy német, vagy bármilyen fajiságú művész nem tükrözeti művében annak a földnek a hangulatát, annak a gondolkozásmódnak a fermisszetességét, amiben felnőtt, *akkor már hűtlen lett a művészethez s önmagához.* Akkor már nemzetközi gondolkozású, ami sohasem lehet igazán érték, mert valójában nemzetközi művész *nincs* is. Mindenki tartozik

valahová, még az amerikai is. Tehát az internacionalizmust csak *erőszkolni, vagy megtanulni lehet.*

Tekintsünk most vissza néhány évtizeddel szobrászatunk multjába, hogy ne kapcsolódjunk be teljesen gyökértelenül a jelenünkbe. Hiszen *fejlődés nélkül semmi sincs,* mégha látszólag ugrásszerűen, vagy átmenet nélkül történt is. Sajnos, mindjárt az elején megállapíthatjuk, hogy szobrá-

szatunk mostoha körülmények között és idegen áramlatok sodrában hanykolódott, félreismerve fajiságát és nem ismerve sajátos rendeltetését. De évtizedekkel ezelőtt a kisebb nemzetek még mind így járták művészetük útját, valósággal mellékbolygói voltak a nagy nemzetek diktálta világos irányzatoknak. Az igazi faji művészet egy-két tehetségesebb parasztember

kezében élt, valahol a lenézett nép soraiban pislákol, mert ezek mit sem tudtak a nagy áramlatokról, így aztán nem is kerülhettek a hatásuk alá. De még az internacionális elvek rendezését is csak a XIX. század elején kezdjük meg félénken és bizonytalanul. Európa szobrászata ekkor Párizssal tart, megcsodálják Rodin szobrainak nemesen, csillogóan megmunkált felületeit, de ennek benső feszültségét még nem nagyon értik, inkább érzik. Az utánczókat itt inkább csak a festőiség ragadja meg, s ez háttérbe szorítja a plasztikai érzék fejlődését. Szobrászati-plasztikai értelemben vett magyar gondolkozásmód a kiegyezés után csillan fel a külföldi áramlatok sodrában. De ezek a magyar sajátosságok is inkább csak *magyarosak*. Inkább külső elemek, mint belső törvényszerűségek. Ha találkozunk is

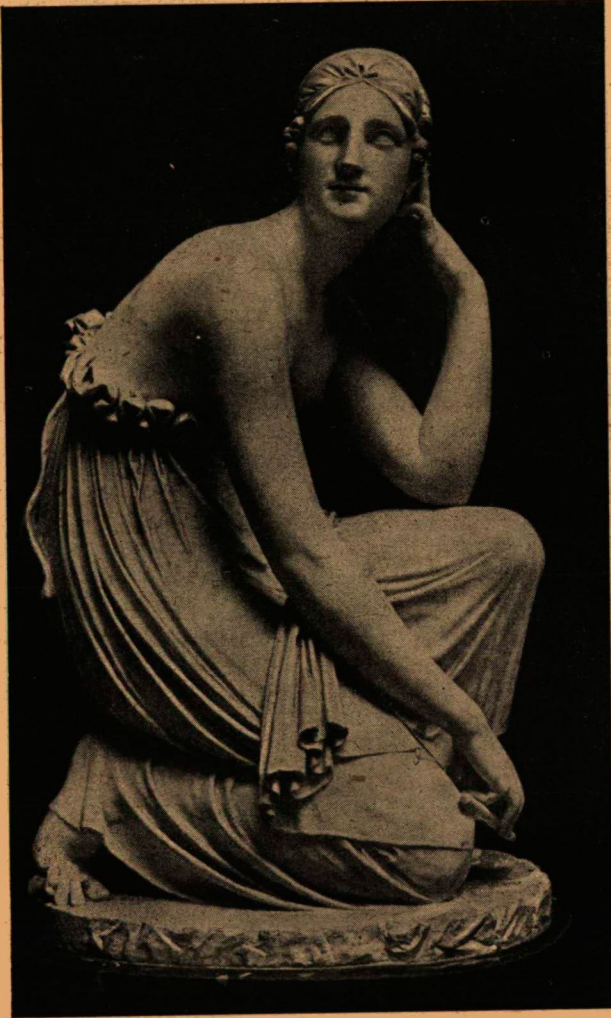
igazi népi realizmussal, azt is agyonnyomja az irodalmiság, vagyis az a helytelen ábrázolás, hogy a szobortól azt kívánták, hogy „meséljen el” valamit, valami túlzottan *heroikus*, vagy *érezgős*, vagy *humoros* cselekményt. A közönség is ezt figyelte, magára a szobrászati értékekre nem is ügyelt.

A képzőművészeti tájékozatlan ember ma is így ítél. Képzőművészeti oktatásunk nem fáradozhat eleget, hogy ezt a tömegeből kinevelje. Az igazi plaszticitás (szobrásziasság) a figyelmes szemlélőnek legtöbbször csak a szoborcsoportozatok egy-egy mellékalakjában tűnik fel, mert ezeket a mellékalakokat formálták a természetesebb akarattal. Magára a főalakra súlyos történelmi gondolatok megjelenítése várt s inkább ez volt a fontos, nem a szobor. De a képmás- (portré-) szobrokban is jelentkezik lassan az újjáéledés. Nagy gondossággal munkálják meg a fejeket, a benső tartal-

lomra, a lélek kifejezésére is kezdenek gondot fordítani s így ezeken a kisebb igényű, de nemesebb szobrokon már mai értelemben számítható szobrászati meglátásokkal találkozhatunk.

E hisztorikus szemléleti módot a háború után mindinkább magába olvasztja a naturalizmus. Ez csak most lett vezető irányná, annak ellenére,

hogy már a merev akadémizmus és a romantikus érzelgősség idején is ott lappangott a formák mélyén. A naturalizmus lett az a biztos alap, amely módot adott arra, hogy a szobrászok nemsokára ne csak kizáróan naturalisták legyenek, hanem egyéni megítéléssel és átalakítással bánjanak a natura, vagyis a természet tárgyaival. Így aztán mi is ráléptünk az egyetemes európai megújulás útjára. A 20-as évek fiataljai Párizs után Róma

felé fordulnak. Szobraik felépítése közvetlenebbé válik. Figyelmük a felületekről a *belső* plasztikus formák felé fordul, vagyis nemcsak formát, hanem *lélkiséget* is ki akarnak fejezni. Ilyesmikkel erősebben még mindig csak a kisebbmértetű alkotásokon találkozunk, *elvekkel* csak legújabb szobrászaink élnek teljes biztonsággal. A sztatikus problémák (egyensúlyproblémák) keresésénél egyre jobban háttérbe szorul a mese, az irodalmi téma. A főkérdések: a formák erős *összefogása*, a *tárgyilagos*, *pátosz nélküli* ábrázolás, a test *természetes*, *harmónikus felépítése*. A fejlődés útjára lép a *plakett-és éremművészet* is; sőt a kisplasztikai művészetet egészen újszerűen fogják fel. Különös jelenség, hogy a *monumentalitás* először ezeken a kisebbmértetű alkotásokon jelentkezik, igazolásául annak, hogy az időtlenség, a kiegyenlítetttség és harmónia érzékeltetéséhez nem elegendő a formák pusztán felnagyítása, s a teljesség pár centiméternyi kis érmen is megvalósítható.

Sajátos magyar művészeti jelenség, hogy egyes elszigetelt irányoktól eltekintve, szobrászatunk sohasem hajlott *elvont* problémák felé. Ily irányú törekvéseknek nálunk ma sincs talaja. Művészetünkben a természettel való kapcsolat sohasem szakadt meg teljesen s az elvont irányzatok más művészeti ágakra terelődtek, például a könyv- és plakátművészet területére, vagy a díszítőszobrászat mezejére; teljes teret ábrázoló szobrainknál, az ú. n. „*kerek plasztikában*“ alig találjuk nyomait.

Szobrászatunk az utolsó két évtizedben már teljesen egyvonalba került európai szinten álló festészetünkkel. Az *egyensúly*, és *harmónia* elveit ma már mint természetes adottságot használja a mai szobrásznemzedék. A lényegtelen formaelemek lehullottak, az *anyagszerűség* elve, a benső hangulatokkal egybehangolt külső formák egységes életét alakítják. A kőszobrok egészen zártak, szinte felépítettek, s az ünnepies mérséklet, a hétköznapi élet felé emelkedettség s így az időtlenség érzetét keltik a nézőben.

A jelen élő magyar szobrászai már elfogultság nélkül kezelik az új elveket, hiszen alkotóerejük már az új európai szellem légkörében fejlődött. Különösen megbecsülik a munka mesterségbeli részét, sőt akad, aki maga faragja kőszobrait, hogy kiismerje anyagának minden szeszélyét. Senki sem gondolná, hogy az anyag milyen makacs lehet s ennyire formába kényszeríti a művész gondolatait. Az anyagnak ezt a beszédét csak az anyaggal vesződő, bíbelődő művész hallgathatja ki és értheti meg igazában. Ezzel újból visszaállították a művészet „*ézésértékeit*“ is. Ugyanis a finomabb felületi kidolgozásból önként adódott, hogy az arcizmok s idegek játékát fokozottabban, részleteiben is kifejezhessék. A benső és külső formáknak, tehát az érzéseknek és a szobor anyagának a kidolgozását, ezek nemes összehangolását, mint legújabb és legmagasabbrendű törekvést foghatjuk fel. Ezt ma már minden nemzet *fajisága* szerint színezi, s megszűnt az az egyformaság, ami a klasszicizmus korlátlan diadala idején uralkodott.

Ezek az irányokon át érkezett el szobrászatunk, az európai áramlatok sodrában sajátos, magyar elemekből összeötvözött, magyar látásmódjához. E stílus a nyugalom, a derűs kiegyenlítetttség és a zárt formákba között szobrászati élmények mellett magában rejtja a magyar föld, a magyar gondolkozásmód bármikor felismerhető vonásait.

Tóth Ervin